

Під час викладання економічних дисциплін особлива увага повинна звертатися на формування мисленневих здібностей, професійних умінь і навичок, загальнолюдських цінностей. Зрозуміло, що в такому разі формується і відношення студентів до навчально-виховного процесу та до предмету. При формуванні змісту дисципліни необхідно зважити на:

— світоглядне значення предмету (наскільки він допомагає зрозуміти закони розвитку природи та суспільства, розібратися в суспільних явищах);

— пізнавальне значення предмета (наскільки він поширює кругозір, дає цікаві, потрібні знання, розкриває невідоме);

— суспільне значення предмета, його роль в науковому, суспільному, культурному та економічному житті країни;

— практичне значення предмету для даного студента (зв'язок з наміченою професією, можливість оволодіння корисними вміннями та навичками);

— легкість засвоєння даного предмету, до якого студент виявляє інтерес;

— якість викладання даного предмету.

З перерахованих мотивів для студентів найзначиміші мотиви практичні (зв'язок з професією, можливість отримати корисні вміння та навички) та пізнавальні.

Таким чином, засобами змісту освіти відбувається формування професійних компетенцій. У майбутніх фахівців розвиваються здібності й з'являються можливості вирішувати у повсякденному житті реальні проблеми.

Овчаренко А. О., канд. екон. наук,
старший викладач,
Стрельник С. О., канд. екон. наук,
старший викладач,
кафедра міжнародної економіки

ЯПОНСЬКИЙ ДОСВІД В ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

У сучасному суспільстві взаємодія між державою та ринком, наукою та бізнесом є недостатньою через те, що основні учасники системи (університети, бізнес, держава) починають набувати

нових функцій. Вищі навчальні заклади все частіше виконують функції бізнесу, створюють наукові парки та венчурні підприємства. Цікавим з цієї точки зору є досвід Японії, де університети отримали свободу дій у формуванні взаємовідносин із бізнесом кілька років тому.

Найважливішою особливістю освіти в Японії є поняття «кокоро» (серце, душа, розум). Для кожного японця «кокоро» означає ідею освіти, яка не зводиться тільки до знань і вмінь, а й сприяє формуванню характеру людини. Традиція шанувати наставника у японців у крові. «Відступи на три кроки, але на тінь викладача не наступай», — каже японська мудрість.

Якщо хочуть підкреслити повагу до людини, незалежно від професії, його називають вчителем. Праця викладача у японському суспільстві оцінюється дуже високо (на 25 % вище заробітної плати держслужбовця), крім того для викладачів розроблена різноманітна система заохочень. Щорічно на кожну вільну ставку викладача претендує чотири-п'ять фахівців. Усі ці фактори справляють важливий вплив на якість освіти та ставлення до неї населення.

Ще однією особливістю японського погляду на життя є поняття «кайзен» — процес безперервного, поступового покращення будь-якої діяльності. Використовується цей принцип скрізь, у тому числі і в освіті. Він дозволяє зробити наступні зміни навчального процесу: уникнути дублювання у навчальних планах; внести зміни в навчальні програми з ціллю формування академічної цілісності; видалити теми, що дублюються у кількох курсах.

Ічіро Маруяма, директор Відділу з програм обміну при Міністерстві зовнішніх справ Японії (далі — МЗС), відмітив, що МЗС вірить у те, що обмін молодшими поколіннями, які визначають майбутнє усього світу, є важливим для розвитку багатостороннього розуміння, дружніх відносин між Японією та іншими зарубіжними країнами. У зв'язку з цим, вже багато років такі програми підтримуються на державному рівні, що включає розвиток інформаційних систем дослідження закордонних програм навчання в Японії (наприклад, www.studyjapan.go.jp): формування товариства іноземних студентів, які навчалися в Японії та повернулися у свої країни.

Система японських вищих навчальних закладів, куди можуть поступити іноземні студенти, включає в себе наступні заклади: вищі школи, університети (університети повного циклу), коледжі з дворічними курсами, спеціалізовані професійні коледжі (спеціалізовані курси), технологічні коледжі на національному, державному та приватному рівнях [4, с. 5] (табл. 1). В університетах

повного циклу навчання триває чотири роки. Після закінчення основного чотирирічного курсу навчання в університеті, випускник може вступити до магістратури чи докторантури. Термін навчання в магістратурі — два роки. Докторантура зазвичай триває п'ять років. «Студент-дослідник» у японських вузах — це студент, який поставив перед собою мету здобуття наукового ступеня та має можливість займатися дослідницькою діяльністю в обраній ним конкретній сфері від шести місяців до одного академічного року.

Показовою є японська політика співробітництва між університетами та бізнесом, що спочатку орієнтувалася на американський досвід формування інноваційних кластерів [2]. Досить довго співпраця будувалася на засадах фінансування великими корпораціями науково-дослідних робіт. Пізніше урядом було прийнято ряд законів для стимулювання взаємовідносин між бізнесом і наукою. Так, було прийнято закон відповідно до якого на базі національних університетів за умов державної фінансової підтримки створювалися офіси ліцензування технологій. Крім того, було укладено низку програм державної інноваційної підтримки університетського венчурного бізнесу.

Сьогодні співпраця між університетами та компаніями базується на трьох принципах:

- проведення спільних досліджень університету та компанії на основі контрактних відносин;
- виконання університетом досліджень на замовлення компанії;
- фінансування компанією науково-дослідних робіт.

Однією з особливостей японської системи вищої освіти стала наявність при університетах бюро з працевлаштування. Тут існують стійкі зв'язки між компаніями та професорами, що відповідають за підготовку технічних спеціалістів [1]. Професори проводять семінари відповідно до тематики замовлень певної компанії, надаючи після цього рекомендації найкращим студентам. Без такої рекомендації працевлаштування практично неможливе. Японську систему прийняття на роботу називають «системою довічного найму». За цих умов на керівні посади підбирають найкращих випускників університетів, які здатні працювати в умовах постійних змін. Випускники технічних спеціальностей після закінчення університетів проходять стажування на виробництві протягом двох-трьох років, прослуховують курси в освітньому центрі. Стажування завершується підготовкою реферату і тільки після цього фахівець отримує постійне місце роботи.

ОСОБЛИВОСТІ ОСВІТИ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ (ВНЗ) ЯПОНІЇ

Тип ВНЗ	Характеристика
Коледжі з професійного тренування	<ol style="list-style-type: none"> 1. Професійне навчання в різних галузях з метою задоволення потреб промисловості (аудиторна робота зосереджена на експериментальних і практичних тренінгах; викладачі мають високий досвід у сфері реального бізнесу). 2. Освіта за різними рівнями професійної підготовки (в Японії існує велика кількість професійних кваліфікацій). 3. Отримання «Диплому» та «Диплому про середню освіту», а також можливості вступити або перевестися до університетів і вищих шкіл (2 роки і більше або навчання 1700 годин і більше дозволяють отримати «диплом»; закінчення 4-річної програми дозволяє отримати «диплом про вищу освіту»). 4. Відкритий ВНЗ, де можуть навчатися представники різних верств суспільства (для того, щоб студенти отримали спеціалізовані знання, технології та різні види професійних кваліфікацій)
Університети	<ol style="list-style-type: none"> 1. На першому плані академічне дослідження та навчання талановитих лідерів (акцент на теорії та дослідженні; комбінування високоспеціалізованої та загальної освіти; розвиток нових теорій і технологій). 2. Стиль навчання «детальне вивчення в спеціалізованих галузях» (1 та 2 роки — загальна освіта, 3 та 4 — спеціалізована, де студент обирає тему дослідження та відвідує семінарські групи з невеликою кількістю студентів; викладач з одного боку виступає як дослідник, з іншого — як педагог). 3. Університетська ступінь — це вікно у світ (більшість компаній відкривають свої двері випускникам університетів (окрім технічних спеціальностей))
Коледжі з дворічними курсами	<ol style="list-style-type: none"> 1. Зосередженні на наданні професійної освіти, необхідної для роботи. 2. Тривалість більшості програм складає 2 роки (3 роки для навчальних програм з медичної сфери). 3. Близько третьої частини коледжів навчають жінок. Навчальні курси включають сферу суспільних наук, домоведення та соціальні науки
Професійні вищі школи	<ol style="list-style-type: none"> 1. Магістерські програми, що спрямовані на підготовку підприємців зі спеціалізованих професійних знань. 2. Тривалість навчання складає 1-2 роки. Для вступу необхідно мати університетський ступінь або диплом про середню освіту

Джерело: складено за матеріалами [4].

Не відстають японські вищі навчальні заклади й у міжнародній діяльності. Так, більшість університетів відкривають міжнародні програми для іноземних студентів та аспірантів. Причому, ці стипендії часто покривають абсолютно всі витрати. Останнім часом японські університети стали виявляти зацікавленість у студентах з України. Зокрема, стипендії українським студентам надають наступні ВНЗ: Токійський університет, університет Ямагучі, університет Ріцумейкан.

Відмітимо, що в 2007 році Міністерством економіки, торгівлі та промисловості Японії (далі — МЕТП) та Міністерством освіти, культури, спорту, науки та технологій Японії запущено Програму з розвитку кар'єри для іноземних студентів у Японії (Career Development Program for Foreign Students in Japan) з метою розширення можливостей міжнародних студентів у сфері працевлаштування в Японії та за кордоном [4]. Йотетсу Хаяші, директор департаменту з кадрової політики при МЕТП, зазначив, що промисловий сектор, університети та об'єднання зараз працюють разом для того, щоб запропонувати інтегровані пакети, що включають спеціалізоване навчання, стажування, підтримку з пошуку роботи, вивчення ділової японської мови, тренування з ведення бізнесу в Японії для того, щоб допомогти студентам розуміти японську унікальну корпоративну культуру.

Такі заходи на державному, корпоративному та університетському рівнях визначають можливості паралельного навчання в мовній школі та в університеті або коледжі за фахом; безпосередній зв'язок з практикою, що пов'язує аудиторні години з роботою у компанії, а також формують базові компетенції, яких вимагають японські компанії (знання японської мови, спроможність адаптуватися до іноземної культури, спеціалізовані знання та навички). Безперечно, такий досвід Японії у галузі співробітництва між наукою, бізнесом та державою може бути використаний Україною в умовах переходу до інноваційної моделі економічного розвитку.

Література

1. *Гаврилюк О.* Підготовка майбутніх фахівців у американській та японській зарубіжних системах / О. Гаврилюк // Вісник Львів. — 2005. — Вип. 19. — Ч. 1 — С. 234—240.

2. *Галан Н. І.* Японські університети у «потрійній спіралі»: приклад Тохоку / Галан Н.І. // Наука та інновації. — 2010. — Т. 6. — № 3. — С. 55—65.

3. Small Country Innovation Systems: Comparing Globalisation, Change and Policy in Asia and Europe / Ed. C. Edquist, L. Hommen. — Cheltenham: Edward Elgar, 2008. — 544 p.

4. 2010-2011 Graduate schools, universities, professional training colleges and Japanese language schools in Japan guide / Metropolitan Tokyo Professional Institution Association. — 2010. — 204 p.

5. Career Development Program for Foreign Students in Japan [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.ajinzai-sc.jp/index_e.html

Олійник В. В., доц., канд. екон. наук,
кафедра міжнародного менеджменту

ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

У сучасній педагогіці існує багато різноманітних форм і методів інноваційного навчання, спрямованих на якісне засвоєння знань студентами, розвиток їх розумової діяльності, виявлення умінь і навичок критичного осмислення проблем, набуття досвіду самостійного опрацювання навчального матеріалу, пошукової роботи, набуття якостей, які стануть у нагоді в подальшому розвитку самоосвіти і самореалізації. Однією із таких форм є практичні заняття, які забезпечують розвиток творчого професійного мислення, пізнавальної мотивації і професійного використання. Практичне заняття є формою організації навчального процесу, під час якої за завданням і під керівництвом викладача студенти виконують практичну аудиторну чи позааудиторну роботу з будь-якого предмета. Особливо значну роль практичні заняття мають відіграти у вивченні спеціальних предметів і фахових базових дисциплін, зміст яких спрямовано на формування професійних навичок і вмінь. Основна дидактична мета практичного заняття — закріплення й деталізація наукових знань, а головне — формування таких навичок і вмінь. Для проведення практичного заняття викладач готує відповідні методичні матеріали: тести для виявлення рівня оволодіння необхідними теоретичними положеннями (як залишковими, так і безпосередньо набутими); набір практичних завдань різної складності для розв'язування їх на занятті та різноманітні дидактичні засоби.